

DOI: 10.5281/zenodo.1240857

УДК 351.77-053.2

Биркович Т. І., д.держ.упр., доц., КУК, м. Київ

*Byrkovych T., Doctor in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Department of Public Administration and Law of the Kiev University
of Culture, Kyiv*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДІТЕЙ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

STATE REGULATION IN THE PROVISION OF THE RIGHTS OF CHILDREN FOR HEALTHCARE

Досліджено загальний стан державного регулювання права дітей на охорону здоров'я на сучасному етапі розвитку України. Доведено, що медичне забезпечення права дітей на охорону здоров'я характеризується фінансовою та ресурсною розпорошеністю, а також деформованістю структури надання послуг. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення сфери забезпечення права дітей на охорону здоров'я. Узагальнено методологічні положення щодо впровадження державного регулювання права дітей на охорону здоров'я. Зауважено що для повноцінного та вчасного розвитку дітей з особливими потребами необхідно з боку держави розробити окремий механізм надання медичних послуг. Запропоновано запровадити систему надання медичних послуг та закріпити її на законодавчому рівні із врахуванням національних та регіональних потреб, а також потреб конкретно взятої дитини, що в цілому дозволить вивести медичну галузь в сфері права дитини на охорону здоров'я на якісно новий рівень.

Ключова слова: *механізми державного регулювання, система охорони здоров'я, права дітей на охорону здоров'я, медичні послуги, медичне право.*

The general state of the state regulation of the children's right to health protection at the present stage of development of Ukraine is investigated. It was noted that the issues of health care of children, realization of their rights to use health care services, means of treatment and restoration of health and ensuring the availability of such services for each child are reflected in the Constitution of Ukraine, the Fundamentals of the Ukrainian legislation on health care, in the Code of Labor Laws of Ukraine, the Family Code of Ukraine, Laws of Ukraine.

It is proved that the medical provision of children's rights to health is characterized by financial and resource dispersal, as well as the deformity of the service delivery structure. The normative and legal support of the sphere of ensuring children's

right to health protection is analyzed. The methodological provisions on the implementation of state regulation of the children's right to health care are generalized.

Key words: *mechanisms of state regulation, health care system, children's rights to health care, medical services, medical law.*

Постановка проблеми. Українська держава повинна відстоювати права дітей, як правонаступників незалежної України, на якісне та вчасне медичне забезпечення. Захист прав дітей став одним з першочергових завдань світової спільноти. На міжнародному рівні це питання є однією з головних правових цінностей, яке не раз підкреслювалося у міжнародних актах як глобального, так і регіонального характерів, зокрема, такими як: Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Конвенція про права інвалідів, Конвенція про права дитини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейська соціальна Хартія тощо.

З утворенням Організації Об'єднаних Націй і прийняттям її Статуту захист прав дітей став одним з першочергових завдань світової спільноти. В кожному з міжнародно-правових актів у сфері прав людини закріплюється принцип поваги до дітей. Зокрема, в Конвенції ООН про права дитини 1989 р. чітко зазначено, що держави мають обов'язково звітувати про дотримання прав дитини у реалізації власної політики щодо захисту економічних прав кожної дитини, як і й інших прав дитини. Проте, сьогодні в Україні діти та їхні офіційні представники практично не беруть участі у процесі прийняття рішень, що стосуються їхнього медичного забезпечення. Як правило, саме в рамках такої, недосяжної та вкрай важливої для дітей політики, державні структури приймають власні рішення, у тому числі про те, як розподілити бюджетні кошти, не враховуючи не тільки думку дітей та законних їх представників, але й потреби дітей. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ): «Життя, виживання, максимальний розвиток, доступ до охорони здоров'я та доступ до служб охорони здоров'я є не тільки фундаментальними потребами дітей та підлітків, але й основними правами людини» [5]. Тому, дослідження державного регулювання медичного забезпечення дітей на сучасному етапі розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми, пов'язаних з вивчення та розбудови механізмів державного управління медичного забезпечення, які стосуються в тому числі здоров'я дітей у вітчизняній літературі є досить поширеними. Ці проблеми висвітлювали М. Білинська, О. Біловол, С. Бугайцов, Ю. Вороненко, А. Віленський, Ю. Гайдаєв, М.Голубчиков, Т. Грузєва, А.Зіменковський, Д. Карамішев, Б. Криштопа, В. Лехан, В. Лобас, В. Москаленко, А. Нагорна, М. Поліщук, В. Пономаренко, В. Пасько, Я. Радиш, В. Скуратівський, Г. Слабкий, І. Солоненко, В. Таралло, В. Чебан, О. Черниш, О. Шаптала, М. Шутов, Н. Ярош та інші. Проте,

незважаючи на вагомі напрацювання вчених, питання щодо державного регулювання права дитини на охорону здоров'я на сучасному етапі державотворення не відповідає реальним потребам дітей та їх законних представників, а тому потребує додаткового і детального вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз правового забезпечення державного регулювання в сфері забезпечення права дітей на охорону здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Для проведення ефективних змін на сучасному етапі державотворення та досягнення належних результатів в системі державного регулювання медичного забезпечення дітей України взагалі, і, зокрема, дітей з особливими потребами, потрібно змінити, в першу чергу, основні, концептуальні підходи в сучасних умовах реформування сфери охорони здоров'я.

Питання охорони здоров'я дітей, реалізації їх прав на користування послугами системи охорони здоров'я, засобами лікування і відновлення здоров'я і забезпечення доступності таких послуг для кожної дитини відображені в Конституції України, Основах законодавства України про охорону здоров'я, у Кодексі законів про працю України, Сімейному кодексі України, Законах України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року, «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 року № 2168-VIII, «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року, «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» від 16 листопада 2000 року, «Про забезпечення санітарного і епідеміологічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р.; у Постанові Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист» від 22.02.2017 року № 1906-VIII; у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми оздоровлення та відпочинку дітей і розвитку мережі дитячих закладів оздоровлення та відпочинку на період до 2017 року» від 15 травня 2013 р. №549-р., «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року» від 5 квітня 2017 р. № 230-р., Постановах Кабінету Міністрів України «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» від 5 квітня 1994р. №228, в Указах Президента «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб із їх числа» від 12.01.2018 року №5/18, «Про затвердження заходів щодо поліпшення становища дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків» від 17 жовтня 1997 року №1153/97, «Деякі питання встановлення лікарсько-консультативними комісіями інвалідності дітям» від 21 листопада 2013 року № 917; Наказ Міністерства охорони здоров'я України Міністерства праці та соціальної політики України Міністерства фінансів України «Про за-

твердження Переліку медичних показань, що дають право на одержання державної соціальної допомоги на дітей-інвалідів віком до 16 років» [8] та іншими законами та підзаконними нормативними актами.

Обов'язком держави є піклування про здоров'я людини і забезпечення його охорони. Важливим положенням, спрямованим на турботу про здоров'я людини, є норма ст. 49 Конституції України, яка проголошує, що кожен має право на охорону здоров'я медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності, дбає про розвиток культури і спорту, забезпечує санітарно-епідеміологічне благополуччя. Крім цього, стаття 50 Конституції України проголошує право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди тощо [7].

Відповідно ст. 7 Основ законодавства України про охорону здоров'я, затверджених Законом України від 19.11.92. №2801-ХІІ [2], визначаються основні державні гарантії права на охорону здоров'я. Держава гарантує дітям та підліткам медичну допомогу, яка забезпечується лікувально-профілактичними і оздоровчими закладами, дитячими поліклініками, лікарнями, диспансерами, санаторіями та іншими закладами охорони здоров'я.

Законом України від 26.04.2001. «Про охорону дитинства» передбачає систему заходів щодо охорони дитинства, серед яких забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного та соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності. Даним Законом гарантується право на життя з моменту визначення її живо народженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я. Держава гарантує дитині право на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, сприяє створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, формуванню навичок здорового способу життя. Крім цього, держава забезпечує захист прав дітей-інвалідів з вадами розумового або фізичного розвитку; захист дітей, які постраждали внаслідок стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф; здійснюється державна допомога дітям, ураженим ВІЛ-інфекцією, та дітям, хворим на інші невиліковні та тяжкі хвороби тощо [3].

Відповідно до п. 1 ст. 24 Конвенції про права дитини як головного інструмента досягнення поставленої мети є «право дитини на користування найбільш досконалими послугами системи охорони здоров'я та засобами лікування хвороб і відновлення здоров'я. Щоб жодна дитина не була позбавлена свого права на доступ до подібних послуг системи охорони здоров'я» [6].

Відповідно до п. 2 ст. 24 Конвенції про права дитини система охорони здоров'я повинна вживати наступні заходи:

- зниження рівня смертності немовлят і дитячої смертності;
- забезпечення надання необхідної медичної допомоги та охорони здоров'я всіх дітей з приділенням першочергової уваги розвитку первинної медико-санітарної допомоги;
- боротьби з хворобами і недоїданням, у тому числі в межах первинної медико-санітарної допомоги, шляхом, поряд з іншим, застосування легкодоступної технології та надання достатньої кількості поживного продовольства та чистої питної води, беручи до уваги небезпеку і ризик забруднення навколишнього середовища;
- надання матерям належних послуг по охороні здоров'я у допологовий і післяпологовий періоди;
- забезпечення інформацією всіх прошарків суспільства, зокрема батьків і дітей, щодо здоров'я і харчування дітей, переваги грудного годування, гігієни, санітарії середовища перебування дитини і запобігання нещасним випадкам, а також доступу до освіти та підтримки у використанні цих знань;
- розробки превентивних заходів з охорони здоров'я, керівництва для батьків та навчання і послуг з планування сім'ї [6].

Сучасна система охорони здоров'я повинна вживати будь-які ефективні і необхідні заходи з метою скасування традиційної практики, що негативно впливає на здоров'я дітей, сприяти міжнародному співробітництву тощо.

Тому, відповідно до встановлення принципів державного регулювання медичного забезпечення дітей, спрямованих на виконання положень Конвенції про права дітей необхідно:

- визнання та встановлення особливого статусу дітей в системі охорони здоров'я;
- встановлення та закріплення прав-дітей пацієнтів відповідно до положень сучасних підходів до захисту їх прав;
- запровадження технології стратегічного планування на державному та регіональному рівні із досягнення найвищого рівня здоров'я дітей.

В кінці січня 2018 року набув чинності закон «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування». Тому за графіком медичної реформи, вже з квітня повинно розпочатися офіційне підписання декларацій на обслуговування на первинному рівні. Всі громадяни мають вибрати собі лікаря, укласти з ним угоду та зареєструватися в електронному реєстрі пацієнтів. За дітей декларацію повинні підписати батьки. Фінансове забезпечення надання медичних послуг для дітей передбачено п. 5 ст. 4 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» а саме: «програма медичних гарантій затверджується Верховною Радою України у складі закону про Державний бюджет України на відповідний рік. Обсяг коштів Державного бюджету України, що спрямовуються на реалізацію програми медичних гарантій, щорічно визначається в Законі України про Державний

бюджет України як частка валового внутрішнього продукту (у відсотках) у розмірі не менше 5 відсотків валового внутрішнього продукту України. Видатки на програму медичних гарантій є захищеними статтями видатків бюджету». Однак, п. 3 ст. 4 Закону зазначено що: «медичні послуги та лікарські засоби, що не включені до програми медичних гарантій, не підлягають оплаті за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на реалізацію програми медичних гарантій, але можуть покриватися за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на реалізацію відповідних державних програм та заходів, місцевих бюджетів, медичного страхування, юридичних і фізичних осіб та з інших джерел, не заборонених законодавством [14].

Тому, для реалізації медичної реформи були внесені зміни до Державного бюджету України в результаті яких, за словами в. о. міністра охорони здоров'я Уляни Супрун, відбудуться три основні зміни. А саме: «Перша реалізує принцип «гроші йдуть за пацієнтом». Відтепер медичні заклади, з якими укладено договори про надання послуг пацієнтам, будуть отримувати виплати на надані пацієнтам медичні послуги напряму з держбюджету без посередників. Ця зміна запустить конкуренцію за пацієнтів, надасть якісним медичним закладам кошти на розвиток, захистить регіони та медичні заклади від ручного керування фінансами і дозволить лікарям отримати гідний офіційний дохід. Друга зміна фіксує ролі державного та місцевих бюджетів в системі охорони здоров'я, а саме: «Державний бюджет відповідатиме за оплату закладам медичних послуг, що входять до «програми медичних гарантій», а місцеві бюджети зможуть підтримувати та розвивати комунальні заклади охорони здоров'я, реалізовувати місцеві програми в охороні здоров'я. Розведення бюджетних витрат допоможе місцевій владі зосередитися на сфері своєї компетенції, інвестиціях у свої лікарні, залученні фахових кадрів у свою громаду і розвитку транспортної інфраструктури для кращого доступу пацієнта до закладів». Третя зміна забезпечує перехідний період для реформування системи фінансування, а саме: «З 2018 року принцип «гроші йдуть за пацієнтом» запрацює на первинній ланці, протягом 2018-2019 років вторинний і третинний рівень медичної допомоги продовжить фінансуватися через медичну субвенцію, а з 2020 року медична допомога усіх рівнів перейде на принцип «гроші йдуть за пацієнтом» та оплату медичних послуг» [9].

Висновки. На наш погляд, державне регулювання сфери медичного забезпечення дітей на сучасному етапі розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я носить загальний характер, який не передбачає чітко визначеного алгоритму фінансово-правових відносин, який би дозволив забезпечити інтереси дитини з використанням для цього усіх можливих засобів правового захисту з урахуванням відповідних потребам дитини та дитини з інвалідністю процедур на всіх рівнях. А також, внесення відповідних змін до законодавчих актів із встановленням прав дитини-пацієнта та запровадження техно-

логії стратегічного планування з досягнення найкращого рівня здоров'я дітей на державному та регіональному рівнях.

Шляхами оптимізації та удосконалення правового регулювання медичного забезпечення дитячого населення є інкорпорація та консолідація відповідних нормативно-правових актів. Оптимальним шляхом удосконалення правового регулювання медичної діяльності дитячого населення є створення галузевого кодифікованого акту (медичного кодексу), з присвяченням в ньому окремої глави питанням врегулювання правовідносин в сфері медичного забезпечення дітей [1].

Список використаних джерел

1. Віленський А.Б. Концепція державного регулювання медичного забезпечення дітей в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Tatiana/Downloads/Duur_2012_10_9.pdf.
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
3. Закон України «Про охорону дитинства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
4. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>.
5. Здоровье и развитие детей и подростков. Всемирная организация здравоохранения. 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://euro.who.int/hfadb>.
6. Конвенція про права дитини (Конвенція ратифікована Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.91): за станом на 03.04.2003 [Електронний ресурс] // ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021.
7. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] . – Режим доступу: rada.gov.ua.
9. Рада підтримала фінансування медичної реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/polityka/rada-pidtrymala-finansuvannia-medychnoi-reformy-416575.html>.

References

1. Vilens'kyj, A.B. "Concept of state regulation of medical care of children in Ukraine". Available to: file:///C:/Users/Tatiana/Downloads/Duur_2012_10_9.pdf. Accessed: 05 May 2018.
2. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Law of Ukraine "Basic Laws of Ukraine on Health Care"*. Web. 1993. Available to: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>. Accessed: 05 May 2018.
3. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine *The Law of Ukraine "About the protection of childhood"*. Web. 2001. Available to: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>. Accessed: 05 May 2018.

4. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Law of Ukraine "About the State Financial Guarantees of Public Health Care"*. Web. 2018. Available to: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>. Accessed: 05 May 2018.

5. Vsemyrnaia orhanyzatsyia zdravookhraneniya. *"Health and development of children and adolescents"*. Web. 2011. Available to: <http://euro.who.int/hfadb>. Accessed: 05 May 2018.

6. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Convention "About the Rights of the Child"*. Web. 1991. Available to: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021. Accessed: 05 May 2018.

7. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Constitution of Ukraine*. Web. 1996. Available to: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. Accessed: 05 May 2018.

8. *Official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Available to: rada.gov.ua. Accessed: 05 May 2018.

9. 112Ukraine. "The Verkhovna Rada of Ukraine supported the financing of medical reform". Available to: <https://ua.112.ua/polityka/rada-pidtrymala-finansuvannia-medychnoi-reformy-416575.html>. Accessed: 05 May 2018.

DOI: 10.5281/zenodo.1240779

УДК 378 : 372.77] (477)

Бондаренко А. І., к.держ.упр., докторант ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Bondarenko A., Ph.D of science in Public Administration, Doctoral of educational-scientific-production center at National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПРИ РОЗШИРЕННІ СИСТЕМИ E-BANKING

MECHANISMS OF THE PROVISION OF FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE IN EXTENSION OF THE SYSTEM OF E-BANKING

В статті розглянуто можливості формування якісних механізмів державного регулювання при наданні фінансових послуг в Україні. Проаналізовано ефективне функціонування фінансової системи України, аналіз і налагодження фінансової діяльності органів державного управління та суб'єктів господарювання, необхідність управління фінансовими ресурсами країни як чинника вирішення протиріччя між індивідуальним і приватним характером виробництва та суспільного призначення відтворювального процесу.